

**Чебан В.О.**

*аспірант,*

*Науковий керівник: Оборська С.В.*

*кандидат мистецтвознавства, доцент,*

*Київський національний університет культури і мистецтв*

## **ІДЕЇ МОДЕРНУ В ОБРАЗОТВОРЧОМУ І ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНОМУ МИСТЕЦТВІ**

Здійснивши аналіз специфічних особливостей виникнення модерну, зокрема економічних, науково-технічних, соціальних, культурологічних, політичних передумов, можна виявити закономірність його розвитку у зв'язку з поширенням певних настроїв у суспільстві. Відмінною його рисою від інших стилів є завжди присутні подвійність і протилежність, які полягають у межі естетично-прекрасного і прагматично-функціонального, природнього і індустріального, що відчувається у всіх сферах мистецтва модерну, особливо в декоративно-прикладному [3, с. 28-30].

Ідеї модерну протягом століття неодноразово користувались попитом у спеціалістів і суспільства загалом. Очевидно, потенціал модерну ще далеко не вичерпаний. Змінюються трактування. Був час, коли культуру модерну відносили до проявів декадансу. У ній розглядалися прояви антиреалістичного початку, занепаду, індивідуалізму, формалізму, синтезу течій символізму, релігійно-містичних тенденцій. Сучасна трактовка модерну виходить з етапів його розвитку, кожен з яких відрізняється не тільки формами, але й відповідною філософією. «Класичний» модерн суттєво відрізняється від його сучасного виконання тим, що перший, маючи живу душу, прагне до створення декоративно-прикладного і образотворчого мистецтва, цілісного середовища у відповідному стилі одязі, аксесуарах, зачісках, манері поведінки і спілкування, в той час як зараз можна побачити тільки кліше – сліпе копіювання окремих декоративних елементів і мотивів, одним словом, еkleктику [3, с. 9-10].

Варто відмітити, що стиль модерн простежувався у всіх сферах образотворчого і декоративного мистецтва. Його твори набували все більшої вишуканості: їм стали властиві плавні лінії форм, контрастні поєднання різних кольорів, багатство декору живопису, меблів, світильників, статуєток, килимів і дзеркал. Представники модерну всі рішення підпорядковували єдиному образно-символічному задуму й орнаментальному ритму, прагнучи таким чином створити новий стиль. В естетиці модерну одним з ключових принципів було уподібнення рукотворної форми природній і навпаки. Художників надихали рослини, мушлі, потоки води та інші об'єкти природи, що потім відобразилось у розвитку орнаментального мистецтва. Крім того, праобразом форм і орнаментів у модерні служили стилі минулого, які радикально переосмислювались завдяки стилізації. Криві лінії в архітектурі, малюнки настінних панно, силуети меблевих предметів, композиції ювелірних прикрас та інших виробів прикладного мистецтва вдало складали єдине ціле [5].

Архітектура і прикладне мистецтво дійсно прославило модерн. Художня мова модерну була втіленням поєднання складного стилізованого рослинного декору, ритму гнучких ліній і площинних колірних плям. У цьому дусі виконувалися твори декоративного мистецтва: панно, мозаїки, вітражі, керамічне облицювання, декоративні рельєфи, майолікова скульптура, фарфорові та скляні вази тощо. Серед відомих представників живопису модерну можна виділити наступних: П. Гоген, М. Дені, П. Боннар у Франції, Р. Клімт в Австрії, Е. Мунк в Норвегії, М. Врубель, В. Васнецов, А. Бенуа, Л. Бакст, К. Сомів у Росії. У розвиток книжкової і журнальної графіки великий внесок також зробив О. Бердслі в Англії, афіш і рекламного плакату – А. Тулуз-Лотрек у Франції, А. Муха в Чехії. В образотворчому мистецтві метою архітектора, художника, скульптора було створення синтетичного, цілісного твору мистецтва [4]. В Україні модерн репрезентований чотирма основними тенденціями: 1) декоративізм (модернізація архітектурної спадщини); 2) національний стиль; 3) раціоналізм; 4) стиль сецесії на західноукраїнських землях.

У живописі український стиль формувався під впливом національних культурних традицій, народної творчості, зразків народного декоративно-ужиткового мистецтва, архітектури і новітніх тенденцій модернізму – імпресіонізму, абстракціонізму, а також традицій класичного мистецтва, зокрема реалістичного напрямку. Український модерн по праву зайняв особливе місце в світовому мистецтві, незважаючи на драматичні долі і тернистий шлях його послідовників в Україні і поза її межами [3, с. 430]. В образотворчому мистецтві стилістика модерну краще виявила себе в графіці, оскільки графічність, культ «чистої лінії» – характерна особливість модерну, адже мова лінії є умовнішою, ніж мова кольору та світлотіні. У природі відсутні лінії як такі, тому мистецтво модерну, зберігаючи впізнання зовнішніх форм, робило їх безтілесними, перетворювало на орнамент, розташований на площині [1, с. 270]. Як висновок можна зазначити, що епоха модерну піднесла декоративно-прикладне мистецтво на рівень образотворчого із застосуванням високих стандартів майстерності і дизайну в оточуючих об'єктах життєдіяльності.

### Список використаних джерел:

1. Богуцький Ю.П. Українська культура в європейському контексті / За ред. Ю.П. Богуцького. – К.: Знання, 2007. – 679 с.
2. Івашко Ю.В. Модерн Западной Европы, Украины и Китая: пути трансформации и имплементации [Текст]: монография / Юлия Ивашко, Ли Шуань; [под ред. Н.М. Дёмина]; Посольство Кит. Нар. Респ. в Украине. – Киев: Феникс, 2015. – 151 с.
3. Литвин В. Історія України: підручник / Відп. ред. В. Смолій. НАН України. Інститут історії України. – К.: Наукова думка, 2013. – 991 с.
4. Живопис. Короткий словник термінів. Модерн [Електронний ресурс]. – <http://bibliograph.com.ua/slovarZhivopis/129.htm>
5. Західноєвропейське мистецтво на межі 19-20 ст. Модерн [Електронний ресурс]. – <http://arshistorian.blogspot.com/2016/02/19-20-19.html>